

Jókai Mór nagyváradi látogatása

Kolozsvárott 1902. október 12-én avatták fel Fadrusz János monumentális szoborcsoportját, amit egyszerűen csak Mátyás-szoborként emlegetünk. Az avatási ünnepségen részt vett nagy írónk, Jókai Mór is ifjú feleségével, Nagy Bellával.

Mielőtt az írófejedelem és neje vára-di látogatásáról íránk – természetesen az akkori sajtó cikkeit felhasználva –, idézzük Ady Endrét, aki a *Nagyváradi Napló* 1902. október 11-én megjelent számában már tudósított a sok budapesti híresség, köztük a Jókai pár kolozsvári utazásáról, megemlítve, hogy sokakkal ellentétben Jókaiék kiszálltak

a nagyváradi állomáson, ahol éljenző tömeg fogadta. Ady szerint: „Zengett az éljen a nagyváradi pályaudvaron. A Jókai párt az októberi sugárözönnél melegebb és tisztább szeretet ömlötte körül.”

A *Nagyváradi* 1902. október 14-én megjelent számában részletes tudósítást olvashatunk Jókai látogatásáról. „A magyar irodalom fejedelme, Jókai Mór tegnap Nagyváradra érkezett bájos, viruló neje társaságában. Az a lelkesedés, az a rajongó szeretet, amely minden magyar ember szívében él halhatatlan poétánk iránt, impozánsan nyilatkozott meg ez ünnepen, úgy a

vasúti fogadtatás alkalmával, mint a színházban és a társas lakomán. Jókai Mórt lépten-nyomon a leglelkesebb ováció vette körül, amerre megfordult, óriási sokaság kíserte, ami az ősz költőfejedelmet láthatóan kedvesen érintette és meghatotta.”

Hatalmas ünneppé tette Nagyvárad lakossága Jókai itteni látogatását. Amint azt fentebb, az Ady Endre által írt tudósításban olvashattuk, rajongói már a Kolozsvárra való utazáskor is nagy tömegben várták az író a vasútállomáson, de a visszaúton, amikor tudták, hogy a házaspár Nagyváradon tölt egy napot, sőt az éjszakát is a városban tölti, ha lehet, még nagyobb számban várták az érkező vonatot. Ott voltak a város előkelőségei, a Szigligeti Társaság tagjai, a hírlapírók, a teljes színtársulat, egyszóval a város társadalmának minden csoportja képviseltette magát. Az utcán a diákok képeztek sorfalat, zászlókkal, ünnepi ruhába öltözve várták a délutáni kolozsvári vonat érkezését. A vasúti

síneket ellepő tömeget „csak a Butkay állomásfőnök és Várady Ignác h. főnök éber vigyázásának köszönhetően” nem érte a legkisebb baleset sem.

A vonatról leszálló író és nejét sorban köszöntötték Rádl Ödön és Bodor Károly a Szigligeti Társaság részéről, Rimler Károly polgármester, Somogyi Károly színigazgató, Hoványi Géza, a színügyi bizottság elnöke. Az ünnepi beszédek elhangzása után a Jókai házaspár iskolás leánykák sorfala közt vonult az állomás végén lévő kijáratig, ahol a város „pompás diszfogata és diszhajdúja” várt rájuk. A tömeg az utcákon is a végigkísérte a fogatot, a Rimanóczy-szállóban lévő szállásukig. Az eseményről tudósító hírlapíró szerint a kísérő fogatok számát kétszázra lehetett becsülni.

Ezrekre menő volt a sokaság – a tudósítás szerint – a Rimanóczy-szálló Sebes-Körös partjára néző kapujánál, a díszes fogat érkezésekor és addig zúgott az éljenzés, amíg Jókaiék Révai Mór országgyűlési képviselő, Somogyi

Károly színigazgató és több váradi hírlapíró társaságában be nem mentek a szállodába.

Az író és neje számára a szállodában az első emeleten a 46. számú szobát tartották fent. Ennek a szobának az erkélye pont a Bémer térre néz. A szobában a 77 éves Jókain még sokáig nem látszottak a fáradtság jelei, és még jó ideig beszélgetett az őket felkísérő urakkal. Búcsúzáskor a színigazgató még egyszer megköszönte, hogy az ő és a társulat meghívására megálltak Nagyváradon, és hogy részt vesznek a tiszteletükre rendezett díszelőadáson.

A vendégek távozása után pár perccel Jókai kilépett a szálló erkélyére, ahonnan az összegyűlt tömeget rövid beszéddel üdvözölte. Megköszönte a „gyönyörű” fogadtatást, és sok jót kívánt a városnak, áldást a népére.

Az üdvözlő szavakra válaszul újra kitört a lelkesedés zaja, ami még azután is tartott, miután az író visszatért szállodai szobájukba. Ekkor már az újságírók is eltávoztak, magukra hagyva a párt, akiknek délután fél hatkor a Szigligeti Társaság tisztelegő küldöttség kellett fogadniuk.

Ez meg is történt. Pontban fél hatkor a Szigligeti Társaság küldöttségét a szállodai szoba ajtajában fogadta Jókai Mór. Rádl Ödönt, Sipos Orbánt, Imrik Pétert, Bodor Károlyt, Adorján Ármint, Huzella Gyulát és Winkler Lajost több újságíró is kísérte. Miután a társaság tagjai sorra bemutatkoztak, Rádl mondott rövid üdvözlő beszédet: „A Szigligeti Társaság hódolatát jöttünk bemutatni Méltóságoknak. Kívánjuk, hogy érezzék jól magukat e város falai közt, mely hódolattal és lelkesedéssel fogadta önöket. Végül kérjük méltóságokat, hogy a tiszte-

letökre rendezett estélyen megjelenni méltóztassanak.”

Jókai válaszában pályatársainak és barátainak nevezte a küldöttség tagjait, és elmondta, hogy milyen nagy megtiszteltetés és kitüntetés számára a meghívás és a lelkes fogadtatás azoktól, akik a város szellemiségének irányítói.

Ezután a következőket mondta: „Ti vagytok annak a szellemi életnek, amely Nagyváradot metropolisszá emelte, irányítói és művelői. Ti vagytok itt a művészetnek, költészetnek, irodalomnak vezérei. Vissza fogok emlékezni mindig erre a lelkes fogadtatásra. Nagyváradnak régi törekvése folyton kiemelkedőbb irodalmi fészekké lenni. Én ide mint egy testvér intézetnek, a Petőfi Társaságnak elnöke jöttem, hogy kezet szorítsak veletek rokon törekvéseitekben.”

A továbbiakban Jókai elmondta, hogy véleménye szerint Magyarországot nem a hódítások, hanem a kultúra fogja nagygyá tenni, mert a nemzetben van szellem, de ez még kevés, ehhez levegő kell. „Szorítsunk kezet e célra, hogy a nemzet a szellem erejével gyarapodjék és hódítson, azzal a tökélyel, mely szellemi fensőbbiségénél fogva megilleti. Többször voltam e városban, és a szellemet mindig megtaláltam, most pedig sokszorozattan. Köszönöm a meghívást, és ha egészségi állapotunk megengedi, akkor elmegyünk.”

Jókainé is nyilatkozott az újságíróknak: „Az urak különben nagyon jók voltak hozzám a múltban, nem tudom, hogy a jelenlévők valamennyien-e, de általánosságban a nagyváradiaknak meg kell köszönnöm irántam tanúsított jóindulatukat. Hiszen tudják, hogy mire célozok.” Itt Jókainé az agg íróval kötött házassága miatt őt ért kritikákra, sőt

vadásra utalt, miszerint csak érdekből, az anyagiak miatt ment feleségül hozzá.

Ezek után a házaspár még egy rövid ideig társalgott az újságírókkal és a küldöttség tagjaival, majd a delegáció távozott, de az író még marasztalta az újságírókat, hogy a kolozsvári szobor leleplezéséről és egyéb érdekességekről tájékoztassa őket.

Az est egyik fénypontja a Szigligeti Színházban tartott díszelőadás volt, amelyen ott volt Nagyvárád előkelő közönsége. A nézőtér zsúfolásig megtelt az ünneplőkkel, akik mind látni akarták az agg író és ifjú nejét. „A sokáig emlékezetes ünnepi előadásért a színház igazgatósága mindent megtett, hogy lehetőleg fényessé tegye. A páholy és a földszint közönsége estélyi tolettben jelent meg, még a karzat ülőhelyein is elegáns publikum jelent meg” – olvashatjuk a tudósításban.

Az előadás este 7 órakor kezdődött, de az író és neje a városi dízkocsival már negyedórával a kezdés előtt megérkezett a színház elé, ahol Somogyi

színiigazgató fogadta őket és kísérte fel az első emeleti városi páholyhoz. Itt Hoványi Géza üdvözölte a párt és vezette be a páholyba. Amint a közönség észrevette a vendégeket, hatalmas éljenzésben tört ki, amit Jókai többszöri meghajlással köszönt meg.

A díszelőadás a *Szigetvári vértanúk* első felvonásával kezdődött, majd a *Cigánybáró* első felvonása következett. Az előadás este 9 órakor ért véget, a nézők szünni nem akaró tapsa és éljenzése közepette. Végül a pár elhagyta a színház épületét, és a díszfogattal a Fekete Sas szállóhoz hajtattott, ahol tiszteletükre a Szigligeti Társaság fényes bankettet rendezett.

Lássuk, mit ír erről a különleges társadalmi eseményről a *Nagyvárad*: „A nagy költő tiszteletére fényes lakoma volt a Fekete Sas alsó termében. A patkó alakú asztal mellett előkelő társaság volt együtt, az asztalfőn Jókai Mór, Jókai Mórné, Rádl Ödön, Huzella Gyuláné, Rimler Károly, Hoványi Géza dr. foglaltak helyet.”

Ezután hosszú felsorolás következik az asztalnál ülők neveivel, és ahogy olvassuk a neveket, ott volt a korabeli Nagyvárad teljes „intelligenciája”. Ügyvédek, gyárosok, nyomdászok, laptulajdonosok, újságírók, színészek, egyszóval a teljes palettája Nagyvárad akkori „úri közönségének”. Ragadjunk ki pár nevet, a teljesség igénye nélkül a sokadalomból, amelyek a ma olvasójának is ismeretek lehetnek: Ámon Margit, Bilkey Irén, Moskovits Farkasné, Moskovits Mórné, Laszky Árminné, Léway Mártonné, Fehér Dezső, Adorján Ármin, Moskovits Miksa, Szücs Dezső, Ady Endre, Hegyesi Márton, Léway Márton, Laszky Ármin, Erdélyi Miklós, dr. Iustin Ardelean, dr. Rácz Ödön, Moskovits Farkas, Halász Lajos és sokan mások.

Az első köszöntőt Rádl Ödön a Szigligeti Társaság nevében olvasta fel, kiemelve Jókai emberi és írói nagyságát: „Ami szép, ami jó, ami nemes az emberi életben, az mind benne van Jókai műveiben, nyelve bűbájában, stílusa szárnyalásában. S amilyenek a művei, olyan az egész ember, csupa jóság, csupa szeretet. Ebben rejlik az ő nagysága, ezáltal emelkedik mérföldekre a veristák, a naturalisták fölé. Hódolattal hajtja meg a Szigligeti Társaság zászlaját előtte, aki munkásságával örökre lekötelezte nemzetét, akit csak szeretni, dicsőíteni kell.”

Jókai Mór válaszköszöntőjét nagy taps követte, majd dr. Dési Géza mondott szellemes pohárköszöntőt az író feleségének tiszteletére. A pohárköszöntők sorában Pintér Imre az írot, Fehér Dezső Rádl Ödönt, Halász Lajos pedig Rimler Károlyt köszöntötte. Iustin Ardelean mint román hírlapíró lelkes köszöntője következett, poharát természetesen az íróra és nejére üritette. A köszöntőre Jókai azonnal reagált: „A régi időkben románok is küzdöttek a nemzeti seregben. Kívánom, hogy magyarok és románok nemes versenyben egyesüljenek a közös haza megvédésére.”

A tudósító szerint a legszebb és legmeghatóbb köszöntőt Huzella Gyuláné mondta, aki utalt arra, hogy régen Jókai az őt köszöntő hölgyeket megcsókolta. Köszöntőt mondott még Hegyesi Márton és Kovács József főhadnagy. Utóbbi beszédére az író megint külön válaszolt, emelve poharát a magyar honvédségre. Éjfél múlt, amikor az író és neje zúgó éljenzés közepette elhagyták a termet és szállásukra hajtottak.

Arról már nem tudósít a lap, hogy másnap mikor hagyta el a Jókai pár a szállodát és Nagyváradot, de az tény, hogy e rövid látogatás és az íróval való személyes találkozás mély nyomot hagyhatott azokba, akik megélték azt.

Farkas László